

Др Раденка Цветић,*
Редовни професор Правног факултета,
Универзитет у Новом Саду

НАУЧНИ ЧЛАНАК

UDK: 347.5:502/504

Рад примљен: 01.09.2014.

Рад прихваћен: 01.12.2014.

ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И ЕКОЛОШКА ШТЕТА**

Апстракт: У раду се полази од става да је наглашеност јавног интереса за заштиту животне средине довела до развоја права на здраву животну средину у правцу његове трансформације у обавезу заштите и стављања у фокус самог заштитног објекта. Аутор истиче опшност и неодређеност појма одрживог развоја и упућује на особеност и комплексност разлога који доводе до различитих приступа у његовом постизању. Затим се разматра појам еколошке штете, која подразумева третирање животне средине као непосредног заштитног објекта и постојање одговорности и у одсуству повреде нечијег субјективног права или приватног захтева за накнаду штете. Након тога, у раду се чини осврт на правни оквир одговорности за еколошку штету.

Кључне речи: животна средина, одрживи развој, еколошка штета, повреда приватног интереса, правни оквир.

1. Увод

Опстанак човечанства, већ дуже времена, посматра се неизбежно из угла очувања здраве животне средине. Међутим, у не тако давној прошлости, нагласак се стављао на право на здраву животну средину, као једно од основних људских права. Животна средина није третирана као непосредни

---

* rcvetic@pf.uns.ac.rs

** Овај чланак садржи резултате истраживања у оквиру пројекта који финансира Министарство за науку и технолошки развој, са темом *Биомедицина, заштита животне средине и право* (број пројекта 179079).

заштитни објект, већ је посредно штићена кроз заштиту овог права.¹ То је било тако док нису постале очигледне могуће размере опасности која прети од нарушавања, загађења и оштећења животне средине, те у том смислу, пре свега, јавни интерес да се врши њена заштита.

У последњих двадесетак година овој теми придаје се прворазредни значај како у медијима, тако и у сфери регулисања друштвених односа на националном, регионалном и глобалном нивоу. Узрок томе је спознаја до које мере је животна средина, а посебно неки њени сегменти, угрожена галопирајућим привредним развојем. Када се друштво суочило на крајње драматичан начин са ситуацијом да оно што је општекорисно може имати катастрофалне последице, са декларација прешло се на забране и наредбе, у потрази за ефикасном заштитом природе од човека, која неће бити кочица даљег развоја. Обезбедити усклађеност интереса заштите животне средине и интереса економског развоја, управо је императив који проистиче из начела одрживог развоја.

2. Одрживи развој

Термин или, прецизније речено, синтагма *одрживи развој* (*sustainable development*) лансиран је 1987. године,² од када постаје неизоставни део политичких расправа, продирући након тога у све струке, а све више и у свакодневни говор. Након почетне површне сагласности о значењу овог појма, његов развој је текао у правцу паралелних дистинктивних расправа о одрживости (Redclift, 2005: 212).

До крајњих граница симплификовано одређење појма одрживог развоја као "...развоја који задовољава потребе садашњих генерација без угрожавања могућности будућих да задовоље своје сопствене потребе" (*The Brundtland's Report*, 1987) јесте "...варљиво и заклања наглашену комплексност и контрадикторност" (Redclift, 2005: 213).

Сам развој и разликовање потреба међу генерацијама (садашњим и будућим), као и различити приоритети у различитим срединама (културама, државама, регијама), са истог полазишта воде различитим закључцима и саобразним активностима. У том смислу, врло је тешко помирити потребе и мишљења оних чији је приоритет свеж ваздух и

1 О еволуцији уставне гаранције права на здраву животну средину, видети више у: Цветић, 2013: 118–120.

2 Те године публикован је *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future* (conspect.nl/pdf/Our_Common_Future-Brundtland_Report_1987.pdf), познатији као *The Brundtland's Report*, назван по Гро Харлем Брундтланд, која је била на челу Комисије током трогодишње припреме Извештаја.

оних који стреме материјалним богатствима и по цену загађења (Redclift, 2005: 213–214). На сличан начин могу се супроставити ставови богатих и сиромашних држава. Први могу стављати нагласак на потребу заштите озонског омотача, атмосфере, биодиверзитета, океана, док други воде борбу за искорењивање сиромаштва, смањење неписмености и изградњу инфраструктуре (Stone, 2010: 115–116).

Све наведено указује да је неопходан висок ниво апстраховања да би се дошло до општег појма одрживог развоја који подразумева усклађеност свих активности у укупном развоју, заснованих на таквом односу према животној средини који обезбеђује да се сачува и унапреди њен квалитет за садашње и будуће генерације.³ С друге стране, таква (неопходна) почетна општост довела је до различитог поимања одрживог развоја и различитих концепата његовог спровођења.⁴ Бројност разлога различитог приступа, сама за себе чини сложеним одговор на питање шта је одрживи развој и како га обезбедити. Када се томе дода још увек веома низак ниво свести о значају животне средине, као последица најразличитијих разлога смештених између две крајности, немаштине и похлепе,⁵ јасно је да ту почиње зачарани круг.

3. Еколошка штета

Развој права на здраву животну средину ишао је у правцу трансформације у обавезу њене заштите и довео до стављања у фокус самог заштитног објекта (Stone, 1972: 450–501),⁶ као и до битно другачијег начелног при-

---

3 О комплексности самог појма и концепцијама одрживог развоја, те бројним питањима која се могу поставити у погледу адекватности термина и дефинисању суштинских елемената одрживог развоја, видети: Тодић, 2007: 429–443; о бројности, природи и домаћају одредаба о одрживом развоју у праву о заштити животне средине у Републици Србији, аутор говори на стр. 437–441.

4 Као адекватно поређење, подсећамо на Платонов став да је општост највећа вредност закона, али уједно и његова битна слабост, будући да између особености сваког конкретног случаја и општости законске норме под коју се он подводи, постоји непрестана напетост.

5 Николић, 2009: 14: „... веома је важно да у друштву постоји адекватан ниво еколошке и правне свести.. ... Нажалост, човечанство је далеко од тог идеала. Расположиви ресурси су недовољни за задовољавање потреба свих људи на Планети. Осим тога, они су неравномерно распоређени. У условима материјалне оскудице, сиромашни народи жртвују принципе одрживог развоја и заштите животне средине, ради голог опстанка. Богати то често чине због тежње за већим профитом.“

6 Овај чланак је у основи збирке есеја од истог аутора: *Should Trees Have Standing? Law, Morality and the Environment*, Third Edition, Oxford University Press, 2010. У наведеном раду, пре више од четрдесет година, на оригиналан начин се приступило нарастајућем

ступа питању одговорности за штету причињену самој животној средини. Насупрот антропоцентричном концепту, по којем је повреда човековог окружења релевантна само ако се тиме вређа право човека на здраву животну средину, „савремено право животне средине је засновано на екоцентричном приступу. Забрањени су поступци којима се наноси *штета самом окружењу* угрожавањем или повређивањем заштићених добара“ (Николић, 2009: 51).⁷ Стога, надлежни државни органи треба да пруже заштиту животној средини и у одсуству приватноправног захтева за накнаду штете. Другачије речено, наглашени јавни интерес очувања животне средине оправдава пружање заштите самој животној средини од стране надлежних државних органа и у одсуству повреде нечијег субјективног права. Присутност јавног интереса у наведеној мери захтева да се заштита не препушта приватној иницијативи, односно да њено остваривање не зависи од приватноправног захтева за накнаду штете.

Третирање животне средине као добра које ужива самосталну правну заштиту засновано је на начелу „загађивач плаћа“ (*polluter-pays principle*) и „корисник плаћа.“ Кроз накнаде за загађивање животне средине и за коришћење природних вредности, формирају се посебни наменски фондови. Средства фондова се користе за финансирање превентивних или реститутивних мера усмерених на спречавање наступања или отклањање штетних последица насталих због оптерећења или загађења животне средине, односно за санацију или рекултивацију природне средине у циљу одрживог развоја и заштите животне средине (Николић, 2009: 52).⁸

проблему заштите животне средине. Наиме, уочавајући недовољност посредне заштите животне средине кроз заштиту интереса правних субјеката, тј. њено третирање као заштитног објекта, дат је предлог да се животној средини као таквој призна својство имаоца права. Треба истаћи да није само оригиналан приступ овог аутора проблему заштите животне средине, већ и околности под којима је дошао на такву идеју. Покушавајући да одржи пажњу судената на уводном часу из стварног права, објашњавајући како су промене у правној регулативи доводиле до промена у друштвеној свести, гласно се запитао какве би промене изазвало признавање права природи. Овај његов рад је настао у тражењу одговора на постављено питање, приоритетно у намери да поврати свој кредибилитет. По речима аутора, било је мукотрпно, али се показало као почетак нечег новог и великог. Видети веома интересантан Увод у издању из 2010. године, стр. XI–XII.

7 Аутор као једно од начела права животне средине (стр. 50–52) наводи и *начело забране наношења штете животној средини*.

8 За правно уређење ових питања видети чл. 83–101. Закона о заштити животне средине (прописани су економски инструменти за финансирање заштите животне средине: накнаде које плаћају корисници и загађивачи, средства буџета и међународне финансијске помоћи, фонд за заштиту животне средине и економске подстицајне мере).

3.1. Законски оквир заштите животне средине у Републици Србији

Општи законски оквир заштите животне средине у Републици Србији чине четири закона, усвојена 14. децембра 2004. године:⁹ *Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину*,¹⁰ *Закон о процени утицаја на животну средину*,¹¹ *Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине* и *Закон о заштити животне средине*.¹² Поред ових, на снази су бројни закони који уређују употребу и заштиту појединих добара (Николић, 2009: 59–60; Попов, 2013: 140).

Законом о заштити животне средине уређен је интегрални систем заштите животне средине као скуп мера, услова и инструмената за одрживо управљање природним вредностима и спречавање, контролу, смањивање и санацију свих облика загађивања животне средине. Међу једанаест изричито прописаних основних начела на којима се темељи заштита животне средине, за превенцију и отклањање штетних последица, најзначајнија су следећа: начело превенције и предострожности, начело „загађивач плаћа“,¹³ начело „корисник плаћа“,¹⁴ начело одговорности загађивача и његовог правног следбеника и начело супсидијарне одговорности државних органа.¹⁵ Сама начела и бројна правила заснована на њима, усмерена су на обезбеђивање адекватних мера заштите животне средине да до штете не дође (превентивно деловање и предострожност), а ако дође, да се њено отклањање учини ефикасним и сигурним (Караникић Мирић, 2007: 455–479). Додатни корак се састоји и у предвиђању механизма заштите животне средине када њено оштећење не значи истовремено и повреду

9 Сва четири Закона објављена су у *Сл. гласнику РС*, бр. 135/2004.

10 Измене и допуне Закона, *Сл. гласник РС*, бр. 88/2010.

11 Измене и допуне Закона, *Сл. гласник РС*, бр. 36/2009.

12 Измене и допуне Закона, *Сл. гласник РС*, бр. 36/2009, 36/2009-др. закон, 72/2009-др. закон, 43/2011-одлука Уставног суда Србије.

13 У Закону о заштити животне средине оно је одређено на следећи начин: „Загађивач плаћа накнаду за загађивање животне средине када својим активностима проузрокује или може проузроковати оптерећење животне средине, односно ако производи, користи или ставља у промет сировину, полупроизвод или производ који садржи штетне материје по животну средину. Загађивач у складу са прописима, сноси укупне трошкове мера за спречавање и смањивање загађивања који укључују трошкове ризика по животну средину и трошкове уклањања штете нанете животnoj средини“ (чл. 9, т. 6).

14 У Закону о заштити животне средине оно је одређено на следећи начин: „Свако ко користи природне вредности дужан је да плати релну цену за њихово коришћење и рекултивацију простора“ (чл. 9, т.7).

15 Начела су одређена чл. 9 Закона о заштити животне средине. Више о начелима права животне средине, видети: Николић, 2009: 50–52; Попов, 2013: 141–145.

приватноправног интереса (тзв. еколошка штета). Комплексност питања видљива је из чињенице да из једног фактички оствареног понашања противно прописима о заштити животне средине, могу настати различите квалификације које треба на одговарајући начин разрешити, применом правила традиционално различитих грана права.

3.2. Међународни оквир одговорности за еколошку штету

На начелу „загађивач плаћа“ заснована су три међународна акта, који су у великој мери, сваки на свој начин, допринели да се на националном нивоу развије регулатива која се односи на питања одговорности за штету нанету животној средини или грађанскоправну одговорност за штету проузроковану другоме утицајима на животну средину. Хронолошки, то су: Конвенција Савета Европе о грађанској одговорности за штету проузроковану активностима опасним по животну средину,¹⁶ Бела књига Комисије Европских заједница о одговорности за еколошку штету из 2000. године¹⁷ и Директива Европске уније о одговорности за еколошку штету из 2004. године.¹⁸

Конвенција Савета Европе о грађанској одговорности за штету проузроковану активностима опасним по животну средину из 1993. године, иако није ступила на снагу,¹⁹ значајна је због прописивања објективне одговорности лица која обављају или контролишу опасну делатност (оператор), засноване на ризику наступања штете обављањем такве делатности. Због чињенице да загађења животне средине не знају за државну границу, униформно поступање на националном нивоу било би вишеструко корисно, и у смислу одвраћања загађивача од аката којима се може проузроковати

16 *Convention on Civil Liability for Damage resulting from Activities Dangerous to the Environment*, CETS No.: 150; извор: <http://conventions.coe.int>. Конвенција је донета 1993. године у Лугану.

17 *White paper on Environmental Liability* COM (2000) 66 final, 9 February 2000; извор: <http://ec.europa.eu>.

18 Директива о еколошкој одговорности у вези са превенцијом и отклањањем еколошке штете; *Directive 2004/35/CE on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage*, донета 21. априла 2004. године; извор: <http://eur-lex.europa.eu>. Детаљније о режиму који је установљен овом Директивом у Европској унији и њеној имплементацији у појединим државама чланицама (Немачка, Француска, Велика Британија, Шпанија), видети: Пајтић, 2011: 520–530.

19 Конвенцију је потписало девет држава (Кипар, Финска, Грчка, Исланд, Италија, Лихтенштајн, Луксембург, Холандија и Португалија) 1993. године (изузев Португалије која је то учинила 1997. године), али ниједна није извршила ратификацију. Будући да су, као услов за ступање на снагу, неопходне 3 ратификације, Конвенција није ступила на снагу. Извор: <http://conventions.coe.int>, преузето 30.09.2014.).

штета или ангажовања да се она избегне или редукује, и у смислу обезбеђивања механизма одговорности за насталу штету, уз што мањи терет доказивања на страни оштећеног.²⁰

Бела књига Комисије Европских заједница о одговорности за еколошку штету из 2000. године, имала је за сврху да се истражи како принцип „загађивач плаћа“ може најбоље служити остваривању циљева које је Заједница определила у политици заштите животне средине, имајући на уму да је основни циљ те политике избегавање еколошке штете.²¹ Остварење жељеног дејства овог принципа засновано је на економским аспектима заштите животне средине. Наиме, укључивање трошкова заштите животне средине у развој, пре свега, индустрије, а тиме и економије у ширем смислу, доводи до тога да се кроз обавезу плаћања тих трошкова подстичу потенцијални загађивачи да смање загађење или да траже нове методе који ће до тога довести (Pozzo, 2001, стр. 17, 19. и стр. 15 Беле књиге).

Директива Европске уније о одговорности за еколошку штету из 2004. године,²² је скуп правила усмерених на превенцију и санацију «штете на животној средини, наспрот традиционалној штети која се у овом контексту манифестује као штета од (загађене) животне средине» (Караникић Мирић, 2007: 465). Ово разликовање засновано је на спознаји да се заштита животне средине не сме везивати за заштиту приватног интереса, јер се она на тај начин не може довољно заштитити. Не мање значајан разлог је и тај што се средства остварена по принципу „загађивач плаћа“ строго наменски усмеравају док је „оштећеник слободан да износ који је примио на име накнаде штете потроши онако како сам жели“ (Караникић Мирић, 2007: 465). Обезбеђење превенције и репарације еколошке штете превазилази националне интересе и због тога је предмет регулативе ове Директиве.²³ Државама чланицама се, с друге стране, препушта самостално

---

20 Видети Преамбулу Конвенције, нарочито ст. 6 и 10. О правилима садржаним у Конвенцији детаљније у: Арсић, 2014: 91–103.

21 Бела књига је била показатељ тренда, и на националном и на међународном нивоу, усмереног на поновну процену грађанске одговорности као инструмента превенције штета које настају загађивањем, а које су потенцијално опасне за човечанство и животну средину. Као добар пример наводи се решење немачког законодавства које предвиђа објективну одговорност за еколошку штету и могућност њеног утицаја на потенцијалног загађивача да предузме неопходне мере ради избегавања наступања штете или барем њеног ограничавања колико год је то могуће. Видети: Pozzo, 2001: 1 и 9–10.

22 Директивом је уређена одговорност за штету нанету заштићеним врстама и стаништима и одговорност за загађење воде и земљишта (чл. 2. ст. 1 Директиве).

23 Пајтић, 2011: 521: „Директива има за циљ да установи неке опште оквире који би се тицали загађивања околине, како би спречила предузетнике да своје послове

уређење грађанскоправне одговорности штете схваћене у традиционалном смислу (Караникић Мирић, 2007: 463).

3.4. Законски оквир одговорности за еколошку штету у Републици Србији

У Закону о заштити животне средине Републике Србије усвојено је разликовање загађивања животне средине, као штете по себи,²⁴ од штетних последица загађења које се манифестују као повреда грађанских субјективних права. То се види из посебног регулисања *одговорности за загађивање* и *одговорности за штету од загађења* (односи се на штету која је нанета животној средини), од *обавезе накнаде штете* коју од загађивача може тражити свако ко је штету претрпео.

Физичка и правна лица дужна су да при вршењу својих активности обезбеде заштиту животне средине поштујући законске обавезе.²⁵ Обавезе су прописане на начин да њихово испуњавање треба да омогући превентивно деловање, свођење ризика на неопходну меру коју претпоставља одрживи развој, отклањање последица када до загађивања дође, као и предострожност, која подразумева праћење потенцијално опасних процеса и обавештавање надлежних органа, ради правовременог и адекватног деловања.

Загађивач који проузрокује загађење животне средине, одговоран је по начелу објективне одговорности.²⁶ То значи да за заснивање одговорности постојање или непостојање кривице није правно релевантно, као ни чињеница да ли је то последица противправног или неправилног деловања одговорног лица. Утврђивање да ли је деловање одређеног субјекта незаконито или неправилно релевантно је само када се поставља питање одговорности за омогућавање или допуштање загађивања животне средине.

Када до загађивања дође, приоритетно је успостављање ранијег стања, а када оно није могуће или не отклања штету у потпуности, одговорност се проширује на обавезу новчане накнаде штете.²⁷ Шта све треба да обухвати

дислоцирају – селе у друге државе чланице зато што су тамо законске одредбе које се тичу животне средине флексибилније или не постоје.“

24 О недоследности законодавца у разликовању загађивања животне средине од проузроковања штетних последица по животну средину и здравље људи, видети више: Караникић Мирић, 2007: 459–460.

25 Члан 102. Закона о заштити животне средине.

26 Члан 103. Закона и у вези с њим чл. 104. који уређује обавезу загађивача који проузрокује загађивање животне средине.

27 О примарној, комплементарној и компензаторној накнади, у смислу Директиве Европске уније о одговорности за еколошку штету из 2004. године, видети више:

новчана накнада штете (трошкови процене штете и њеног уклањања) предвиђено је самим Законом о заштити животне средине.²⁸

Поред заштите саме животне средине, изричито је регулисана и заштита субјеката који трпе штету у вези са загађењем животне средине.²⁹

4. Закључак

Веома је тешко рећи нешто ново о заштити животне средине у условима вишегодишњег интензивног расправљања о свим релевантним питањима и њиховог свеобухватног регулисања. Сви су већ одавно учили опасност која нам прети ако не нађемо адекватан начин да се супроставимо начину живота којим угрожавамо и уништавамо природно окружење, уз нужно прилагођавање природи.³⁰ Намеће се питање, шта нас спречава да то заиста и учинимо? Можда је одговор у чињеници да стицање одговарајуће свести и смиривање савести нису комплементарни процеси. Када знамо да даљи развој друштва носи опасност од урушавања, онда излаз тражимо у одрживом развоју, а да при томе не водимо превише рачуна да адекватан израз и елаборација теме, сами по себи неће ништа променити. Када утврђујемо одређена правила понашања не водимо довољно рачуна о њиховој спроводљивости и онда нам се као бумеранг врати неефикасан правни систем. У том контексту, тежиште треба преbacити на деловање у постављеном нормативном оквиру, односно на ефикасно спровођење постојећих правила, уз неопходне измене условљене развојем друштвених односа и друштвене свести.³¹

Караникић Мирић, 2007: 467–468.

28 Члан 105. Закона уређује одговорност за штету нанету животnoj средини и простору, прописујући које све трошкове у том случају сноси загађивач и његову дужност да пружи гаранције за обезбеђење плаћања тих трошкова.

29 Члан 107. Закона. У вез с њим и чл. 106. којим је предвиђена обавеза осигурања од одговорности за случај штете причињене трећим лицима услед удеса. Такву обавезу има загађивач чије постројење или активност представља висок степен опасности по здравље људи и животну средину. На сва питања о одговорности за штете нанете животnoj средини, која нису посебно уређена Законом о заштити животне средине, примењују се општа правила Закона о облигационим односима (чл. 108. Закона о заштити животне средине).

30 О неизбежном редефинисању права својине у будућности, ради прилагођавања климатским променама, видети више: Николић, 2013: 61–80.

31 Николић, 2013: 62: „Да би се постигао виши степен друштвене кохезије у кризним ситуацијама, правна регулатива би морала да буде у већој мери усаглашена са моралним правилима. Друштво ће морати да ствара праведније право, а појединци да га остварују уз више узајамног разумевања и солидарности.“

Посебан проблем у Републици Србији постоји због чињенице да се већина активности усмерених на заштиту животне средине завршава на правно-политичком и регулативном нивоу. Показатељ недомаћинског односа је и недоследност у организацији овог сегмента на нивоу извршне власти. При томе, непрестано премештање надлежности за заштиту животне средине из једног у друго министарство, више личи на премештање проблема, него на тражење одговарајућег решења.³²

Литература

Арсић, З. (2014). Конвенција о грађанској одговорности за штете настале услед делатности опасних по животну средину. *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*. 1. 91–103

Directive 2004/35/CE on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage, Retrieved 30, September 2014, from <http://eur-lex.europa.eu>

Караникић Мирић, М. (2007). Одговорност за загађивање животне средине. *Правни живот*. 9. 455–479

Николић, Д. (2013). Климатске промене и грађанско право (Елементи за стратегију прилагођавања). *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*. 4. 61–80

Основе права животне средине. (2009). Нови Сад: Универзитет у Новом Саду – Правни факултет; колективно ауторство, редактор Душан Николић

---

32 Ради илустрације наведеног, скрећемо пажњу да према важећем Закону о министарствима (*Сл. гласник РС*, 44/2014) постоји Министарство пољопривреде и заштите животне средине, док је од 2012 до 2014. године (Закон о министарствима, *Сл. гласник РС*, 72/2012) постојало Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине. Пре тога ((Закон о министарствима, *Сл. гласник РС*, 16/2011) имали смо Министарство животне средине, рударства и просторног планирања, пре тога (Закон о министарствима, *Сл. гласник РС*, 65/2008) Министарство животне средине и просторног планирања, пре тога ((Закон о министарствима, *Сл. гласник РС*, 43/2007) Министарство заштите животне средине ... Није без значаја истаћи чињеницу да смо посебно Министарство заштите животне средине имали 1991. године. Агенција за заштиту животне средине образована је као стручна служба Владе РС 2003. године (Уредба о допуни Уредбе о Генералном секретаријату и другим службама Владе РС, *Сл. гласник РС*, 130/2003). Према важећем Закону о министарствима (члан 5), Агенција за заштиту животне средине је орган управе у саставу Министарства пољопривреде и заштите животне средине, са својством правног лица и законом прописном надлежношћу ради заштите животне средине.

Пајтић, Б. (2011). Еколошка одговорност. *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*. 3. 517–531

Pozzo, V. (2001). Towards Civil Liability for Environmental Damage in Europe: the “White Paper” of the Commission of the European Communities. *Global Jurist Topics*. (vol.1). (article 2). 2. 1–34

Попов, Д. (2013). Начела заштите животне средине у документима Уједињених нација, Европске уније и Закона о заштити животне средине Републике Србије. *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*. 2. 131–146

Redclift, M. (2005). Sustainable Development (1987-2005): An Oxymoron Comes of Age, 212-227 [Electronic version]. Retrieved 30, September 2014, from <http://www.homepages.ucl.ac.uk/~ucessjb/S3%20Reading/redclift%202005.pdf>

Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future, Retrieved 30, September 2014, from conspect.nl/pdf/Our_Common_Future-Brundtland_Report_1987.pdf

Stone, C. D. (3rd ed.) (2010). *Should Trees Have Standing? Law, Morality and the Environment*. Oxford University Press

Stone, C. D. (1972). Should Trees Have Standing? - Toward Legal Rights for Natural Objects, *Southern California Law Review*. 2. 450–501

Тодић, Д. (2007). Одрживи развој и принципи политике и права животне средине. *Правни живот*. 9. 429–443

Цветић, Р. (2013). Заштита животне средине – померање тежишта ка заштитном објекту. *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*. 4. 117–129

Convention on Civil Liability for Damage resulting from Activities Dangerous to the Environment, Retrieved 30, September 2014, from <http://conventions.coe.int>

White paper on Environmental Liability, Retrieved 30, September 2014, from <http://ec.europa.eu>

Radenka Cvetić, LL.D.

Full Professor,

Faculty of Law, University of Novi Sad

Sustainable Development and Environmental damage

Summary

The system of environmental protection which enables sustainable development primarily rests on the prevention in order to remove or reduce probability of damage as well as on the strict liability of the polluter for environmental damage even in the absence of private claims for damages. Environment is perceived as a good that *per se* enjoys legal protection through the *polluter pays* principle. Environmental legislation in the Republic of Serbia should provide for adequate measures of environmental protection in order to prevent any harm, and in case of environmental damage to provide for an efficient and secure removal of its consequences. In line with the set standards, there is a special mechanism of environmental protection for environmental harm which can be triggered even in the absence of private claims for damages (so-called environmental damage).

Key words: environment, sustainable development, environmental damage, private claims, legal frame.